

JUBILEUM

REDAKTØREN LÅNER ORDET

Hipp hurra for Changemaker, som blir hele 30 år! Det må feires med et jubileumsmagasin. Jeg vil takke deg som sitter med magasinet i hånden for din støtte.

Opp gjennom årene har Changemakere pushet politikere og næringsliv i en mer rettferdig og bærekraftig retning. Det er kanskje ikke så lett å merke når du står med et banner i hånden eller spiser pizza på et åpent møte, men at vi er politisk aktive er så utrolig viktig.

Det har vært herlig å lage dette magasinet og å se i arkivet til Changemaker, nettopp fordi det minnet meg om hvor mye engasjert ungdom kan få til. Jeg håper at magasinet vil inspirere deg som Changemaker-medlem til å engasjere deg. Tenk, så mange kule og viktige ting vi har fått til de siste 30 åra - og tenk på alle de fine tingene vi kan få til framover! Uten folk som deg hadde ikke organisasjonen blitt 30 – eller blitt til i det hele tatt.

Jeg håper at du som leser sitter igjen med en følelse av at det nytter å stå på for en bedre verden, og at vi sammen kan få til viktige gjennomslag.

Freia Catana Aasdalen

Redaktør i Changemakermagasinet

INNHOOLD

4 Historien om Changemaker

Magasinet er gitt ut av
Changemaker,
Kirkens Nødhjelps
ungdomsorganisasjon.

Norges politikk har globale konsekvenser. I Changemaker jobber ungdommer politisk og kreativt for at Norge skal ta sitt ansvar på alvor, og skape en mer rettferdig verden. Vi jobber med politisk påvirkning på temaene fred, gjeld og kapitalflukt, klima og miljø, global helse og internasjonal handel. Klart vi kan forandre verden!

- 7 Podcasttips: Topp tre om klima & bærekraft
- 8 Hva sier den nye klimareporten?
- 10 Leserinnlegg om advokatloven

ANSVARLIG REDAKTØR:
Leder i Changemaker
Naja Amanda Lynge Mørtrø
REDAKTØR:
Freia Catana Aasdalen

12 Utvalgenes Historie

BIDRAGSYTERE:
Aleksander Hatlem
Aurora S. Møllersen
Helene Åsnes
Tuva Mjelde Refsum
Sandra Larsen
Emi Aylin Páez Rokseth
Markus Frislid
Lars Bockman
Ronja Daniloff
Karen Erstad
Tine Sofie Kjærstad
Mina Hustlid
Tormod Hindahl

- 22 Hva betyr rettferdig omstilling?
- 24 Hva er egentlig greia med skatteparadis?
- 26 Leder
- 27 30 år med gjennomslag:
Det nytter å engasjere seg!
- 28 Hvor kommer Changemaker fra
- et intervju med Fredrik Glad-Gjernes
- 30 Verdens Beste Nyheter
- 31 Oppslagstavla

DESIGN:
Mitzi Marie Bystrøm Larssen

FOTO:
Bildene er fra Changemakers
fotoarkiv

Denne publikasjonen er gjort
mulig med støtte fra Norad.

TRYKK:
Merkur Grafisk AS

DISTRIBUSJON:
Helthjem Mediapost AS

HISTORIEN OM CHANGEMAKER

Det var en gang åtte ungdommer som la ut på en sykkeltur fra Kapp i nord til Kapp i sør for å lære mer om hvordan de kunne forandre verden. I løpet av turen formet det seg en idé om noe større, og med føttene tilbake i Norge startet ungdommene å engasjere flere ungdommer. De åtte ble til 100, 1000 og 2000 og før de visste ordet av det var «Changemaker» et faktum.

Sandra Larsen
Sentralstyremedlem i Changemaker

Når vi snakker om Changemakers spede begynnelse drar vi ofte frem denne sykkelturen fra 1993 som var arrangert av Fredrik Glad-Gjernes. Sammen med syv andre ungdommer bestemte han seg for å sykle hele veien fra Nordkapp til Kapp det gode håp i Sør-Afrika, med et ønske om å forandre den verden de underveis lærte mer om. Med turen ønsket de å lære mer om menneskene og forholdene de levde under, og hvordan dette hadde sammenheng med det politiske landskapet i Norge. De så hvordan Sudan dyrket store mengder bomull, istedenfor mat, fordi de trengte midler til å betale ned gjelden de blant annet hadde til Norge. Med dette utformet de Changemakers første kampanje som handlet om at Norge måtte slette den gjelden som fattige land hadde til oss.

Changemakers fødsel regner vi likevel med som året før sykkelturen, nemlig i 1992. Initiativet kom fra Sør. Innspill fra Sør-Afrika som ba Kirkens Nødhjelp (KN) om å satse på unge stemmer gjennom en form for ungdomsråd var det som fikk vannet til å gå. Det første forslaget om å starte en ungdomsbevegelse ble avslått av KN-styret, men en form for innsamlingsjeneste for ungdommer ble startet opp. Innsamlingsinitiativet fikk navn ChangeMaker, et navn som var inspirert av et ungdomstilbud i England som het Change Maker. Innsamlingsjenesten var basert på at ungdommer kunne betale et lite beløp hver måned til KN mot å få ChangeMaker-magasinet tilsendt i posten.

Selv om det hele startet som et innsamlingsinitiativ var det alltid en visjon om at Changemaker skulle bli en bevegelse for unge aktivister. For å promotere Changemaker ble Skjærgårdsgospel en viktig arena. Dette var allerede et veletablert samarbeid med Erling Borgen

1993: 8 ungdommer sykler Kapp til Kapp med ønske om å lære mer om verden - og startet Changemaker når de kom hjem

og Petter Skauen hvor de samlet ungdommer for å snakke om nord-sør spørsmål. Det var her Changemakers første leder, Fredrik Glad-Gjernes, deltok og lot seg inspirere. Changemakers første skritt på egen hånd, med Fredrik i førersetet, var altså sykkelturen fra Kapp til Kapp i 1993. Samme året kom også første Changemaker-magasin ut.

Ideen og initiativet til å gjøre Changemaker til noe mer enn et innsamlingsinitiativ kom fra ungdommen selv, men selv ikke de ble hørt første gangen. Fredrik ga seg heldigvis ikke og når brev nummer to ble sendt til Kirkens Nødhjelp var han tydeligere i sitt budskap for han hadde «[...] tatt på alvor at vi skal forandre verden.» Med støtte i form av logistikk og sikkerhetskurs hjalp Kirkens Nødhjelp ungdommene med å ta sine første skritt på egen hånd. Hjemme igjen i Norge valgte Fredrik å fortsette å arbeide med Changemaker i 50% stilling til tross for tilbud fra både Redd Barna og Press om full jobb.

I år er vi Changemaker blitt 30 år gamle og da er det på sin plass å dra frem noen av våre milepæler og meritter. Fredrik fortsatte som Changemakers øverste leder frem til den første offisielle og ordentlige Årssamlingen i 1997. Da ble Hilde Gaasholt Ding valgt som Changemakers første demokratiske leder. Siden den gang har Changemaker hatt 13 ledere, og hele tre stykk ved navn Ingrid! Det har siden den gang skjedd mye spennende på Changemakers Årssamlinger, men kanskje det mest spennende skjedde i 2016 når vi vedtok å bli en selvstendig organisasjon. I 2017 var dette en realitet og vi hadde offisielt forlatt redet som 25-åring.

1998: Aksjon mot Norsk Hydro - les mer på side 20.

Milepæler er en ting, men det veldig mange spør oss om er hva Changemaker har fått til gjennom 30 år med verdens forandring. Så hva har vi egentlig fått til? Mye, er det korte svaret, men du leser vel enda for å få vite konkret hva det er vi har fått gjennomslag på? Vår gjennomslagskraft har blitt trukket frem av både tidligere og nåværende KN-ansatte, andre organisasjoner, og politikere. Da er det naturlig at vi trekker fram noen av våre gjennomslag her:

I 1998 presset Changemaker Norsk Hydro til å stoppe gruveplaner som ville tatt levebrødet fra 30 000 mennesker tilhørende et urfolk i Orissa, India.

2006 var året vi fikk utviklingsministeren til å slette den illegitime Skipseksportgjelda etter mange års intensivt arbeid, og i 2012 var året for «Siggy-kampanjen» hvor vi heiet fram daværende finansminister Sigbjørn Johnsen til å innføre land-for-land rapportering på skatt. Dette ble en viktig brikke for å hindre kapitalflukt fra fattige land.

Våpeneksport har vi jobbet lenge med, og i 2009 kom det inn i Regjeringsplattformen at det skal jobbes for å få på plass sluttbrukererklæring og bedre merkings- og sporingsmekanismer, både i Norge og internasjonalt. Videre valgte regjeringa i 2018 å fryse nye lisenser av krigsmateriell til Saudi-Arabia og stanse all salg av krigsmateriell til Tyrkia.

I 2021 vedtok Stortinget en åpenhetslov for næringslivet som skal sikre at bedrifter som opererer i Norge

2012: Hver fredag sto Changemakere og heiet fram Sigbjørn "Siggy" Johnsen til å implementere land-for-land rapportering.

gjennomgår alle ledd i sin bedrift og undersøker om de begår menneskerettighetsbrudd. Tidligere var det valgfritt å gjennomføre en slik kontroll, men nå blir bedrifter pålagt å sjekke om de bryter med menneskerettighetene. Samme året fikk vi også inn i regjeringsplattformen at Norge aktivt skal jobbe med en mekanisme for helhetlig skattlegging på globalt nivå.

Det er viktig å påpeke at man ikke nødvendigvis ser effekten av verdensforandringsarbeidet man gjør i dag i morgen, og heller ikke om en uke og kanskje ikke på flere år fremover i tid. Det betyr ikke at arbeidet vi gjør i dag er bortkastet. Arbeidet vi gjør i dag setter grunnlaget for alle verdensforandrerne som kommer etter oss. Vi må ha like stor tro som Fredrik Glad-Gjernes på at vi har påvirkningskraft til å forandre verden på samme måte som verden forandrer oss.

Det er helt klart at vi som Changemakere i dag har mye å takke Fredrik for. Hans urokkelige tro på at ungdommer kan forandre verden, og at å være en Changemaker var den beste måten å gjøre det på, er grunnen til at vi har blitt den organisasjonen vi er i dag. I løpet av sykkelturen lærte ungdommene at det å jobbe med å forandre verden handlet om mer enn bistand og vi må ta tak i de strukturelle årsakene for å skape varige forandringer. I dag identifiserer vi disse grunnleggende årsakene til urettferdighet gjennom våre fem utvalg: klima og miljø, fred, gjeld og kapitalflukt, internasjonal handel og global helse. Og disse temaene jobber vi med hver dag helt til den dagen verden er rettferdig og det ikke lenger er behov for Changemaker.

2009: Changemakere markerer motstand mot våpeneksport i 17.mai-toget

TOPP TRE OM KLIMA & BÆREKRAFT

Ønsker du å lære mer om klima og bærekraft?
Her er 3 tips til podcaster om akkurat dette!

RETT FREM

For den som er interessert i lære mer om hvordan klimakrisen kan bli løst på mest mulig rettferdig vis, kan vi anbefale podcasten Rett Fram. En professor ved Oslo Met og en journalist lager podcasten på vegne av Broen til fremtiden: moderskipet for klima- og miljøbevegelsen i Norge. Etter inspirasjon fra actionfilmen Justice League har podcasten som mål å invitere et bredt utvalg av mennesker, for eksempel bønder, oljearbeidere, klimaaktivister og biskoper, for å samle alle gode krefter i et rettferdighetslag som skal redde menneskeheten og kloden fra klimakrisen. Gjennomgående tema er rettferdig omstilling og klimaløsninger nedenfra, hvor spørsmål omkring for eksempel oljeutvinning, klimatiltak vs klimahensyn og nord-sør-perspektiv blir diskutert på underholdende og lett forståelige måter.

RADICAL BROCCOLI

I denne podcasten kommer søstrene Anette og Susanne Bastviken med supre tips og triks om å holde et plantebasert kosthold og forklarer hva som ligger i å ha en vegansk livsstil. Med en rekke konkrete fakta om hvor mye det å spise mindre kjøtt hjelper for klimaet, følger podcasten søstrene mens de gjør bærekraftige valg i hverdagen. De forteller mye om hvordan de gradvis fant frem til sin veganske livsstil og hvor viktig det for dem at

man skal finne glede i mat. Å være veganer trenger ikke å være en slankediett, men kan også være et miljøvennlig og sunt kostholdsalternativ som man kan benytte seg av på heltid eller bare noen dager i uka. Alt i alt en super podcast for de som ønsker tips om bærekraftighet og veganske matvalg i tillegg til at søstrene gjerne snakker rundt velvære og det å være tilfreds med seg selv.

OLJEKÅT

Oljekåt er en podcast som handler om norsk oljehistorie og oljepolitikk. Mia fra Natur og Ungdom tar deg gjennom alle spørsmålene som omhandler oljens historie i Norge, dagens oljepolitikk og oljens rolle i fremtiden. Gjennom personlige refleksjoner og samtaler med alt fra oljearbeidere til tidligere Equinoransatte og aktivister skaper hun et nyansert bilde av oljeproblematikken. I hennes forsøk på å finne svar på hvordan Norge skal få til en omstilling vekk fra oljen tar hun for seg spørsmål som «Hvorfor er folk oljemotstandere?», «Hvordan oppleves motstanden for oljearbeidere?» og «Hva er alternativet til olje og gass?». Er du interessert i Norges oljehistorie og hvordan oljepolitikken vil utvikle seg framover er dette podcasten for deg!

Karen Erstad, Tine Sofie Kjærstad og Helene Åsnes
Bergen Student

HVA SIER DEN NYE KLIMARAPPORTEN?

I slutten av februar kom andre del av FN klimapanelets (IPCC) 6. hovedrapport. Mens første delrapport tok for seg det naturvitenskapelige grunnlaget for den klimatiske utviklingen, omhandler andre delrapport hva denne utviklingen har å si for mennesker, samfunn og økosystem. Rapporten slår fast det mange av oss fryktet. Allerede nå ser man at klimaendringene påfører mennesker og natur store skader. En del av disse skadene er irreversible, og det blir stadig vanskeligere snu utviklingen. Likevel har vi alt å vinne på rettferdig og drastisk klimahandling nå.

FN estimerer at vi i 2021 har nådd rundt 1,1 graders oppvarming (i forhold til 1850-1900 nivå), og mest sannsynlig kommer til å nå 1,5 graders oppvarming i løpet av de neste 20 årene. Dette gjelder selv om vi følger det utviklingsscenarioet der vi kutter mest CO2 utslipp. Hetebølger, flom, tørke og ekstremvær er noen av konsekvensene av den globale oppvarmingen som rammer mennesker og samfunn allerede i dag. Slike klimarelaterte kriser vil forekomme hyppigere og være mer ekstreme ved økt oppvarming. Også mer langsomme prosesser som høyere havnivå, forsurening av havene, tap av biomangfold og forskyvning av årstidene får større konsekvenser og blir stadig vanskeligere å reversere. Selv om en del av konsekvensene av utviklingen fram til i dag er uunngåelige, er hva vi gjør de neste tiårene avgjørende for hvor store skadene blir. Jo mer vi overskrider 1,5 grader oppvarming, jo vanskeligere vil det bli å håndtere klimaendringene. Skadene vil ramme hardere og bredere og være vanskeligere å beskytte seg mot, samtidig som tiltak vil miste sin effekt jo lenger klimaendringene er kommet. Tilpasning og motstandsdyktighet må derfor gå hånd i hånd med tiltak for redusert utslipp. Det haster med en bærekraftig omstilling.

Risikoen for slike klimaødeleggelser er ikke jevnt fordelt. Ifølge FN er rundt 3,5 milliarder mennesker i dag «svært sårbare» for klimaendringer.

Det er de mest sårbare som rammes hardest og som er minst motstandsdyktige i møte med klimakrisa. Fattigdom, store ulikheter og mangel på robuste sosiale og demokratiske institusjoner er faktorer som gjør samfunn mer utsatt. For det globale sør sammenfaller slike negative faktorer ofte med geografisk sårbarhet. Urfolk, jordbruksamfunn og andre samfunn som er direkte knyttet til natur, økonomisk så vel som kulturelt, er også ekstra utsatt. For ikke å nevne at dette er de samfunnene som har bidratt minst til de globale utslippene. Climate justice er derfor et begrep som blir stadig mer relevant, og som også vektlegges i FNs siste rapport. Klimarettferdighet innebærer fordeling av byrder og goder, inkludering av marginaliserte grupper i besluttsomtagning, samt anerkjennelse av sårbarhet. Spesielt hensyn til urfolk og tradisjonelle og kulturelle verdier og kunnskaper er en viktig del av dette.

Klimapanelet understreker videre viktigheten av å se bærekraftig utvikling i sammenhengen med andre utviklingsmål. Dette er viktig både med tanke på klimarettferdighet, men også fordi klimautfordringene er svært inngripende og rammer mange aspekter ved samfunnet. Alt fra fysisk og psykisk helse, til migrasjon, matproduksjon og vannsikkerhet påvirkes av global oppvarming. Derfor krever en bærekraftig utvikling strukturelle tilpasninger på alle samfunnsnivåer og på tvers av ulike

"Klimarapporten kunne ikke vært tydeligere: konsekvensene av menneskeskapte klimaendringer er en realitet allerede i dag. Det er vårt ansvar å gjøre noe med det, og det haster!"

sektorer. For å unngå mistilpasning og tiltak som virker mot sin hensikt eller har store negative konsekvenser på andre samfunnsområder, må man tenke langsiktig og helhetlig. Det er også viktig å inkludere både styresmakter, privat sektor og sivilsamfunnet for å oppnå bred støtte bak en utvikling som tar hensyn til flere interesser.

Klimakampen er også en kamp for global rettferdighet. Klimaendringene krever at vi endrer den urettferdige fordelingen av jordens ressurser, både mellom fattig og rik i dag, og med tanke på fremtidige generasjoner. Slik jeg ser det er klimahandling en mulighet til omstilling. Det er en mulighet til å gjøre noe med de økende ulikhetene. Det er en mulighet til å anerkjenne de kulturene og den naturen vi er i ferd med å ødelegge. Det er en mulighet til å bygge opp samfunnet på andre verdier enn profit. Jeg må innrømme at jeg kviet meg for å lese klimarapporten. Det var ikke bare ubehaget ved å måtte konfronteres med harde fakta om planetens tilstand som skremte meg. Det jeg var aller mest redd for var på mange måter det motsatte: at rapporten skulle være for nyansert, for tvetydig, for «snill». Eller at den skulle være for spesifikk og snever. Jeg var redd for at budskapet skulle drukne i tall, grafer og vitenskapelig sjargong. Jeg var redd innholdet skulle være vanskelig å fatte og lett å ignorere. Min frykt var unødvendig. Klimarapporten kunne ikke vært tydeligere: konsekvensene av menneskeskapte klimaendringer er en realitet allerede i dag. Det er vårt ansvar å gjøre noe med det, og det haster!

Emi Aylin Páez Rokseth

LESERINNLEGG OM ADVOKATLOVEN

Som globalt og samfunnsmessig problem er skatteunndragelse paradoksal. Vi snakker ofte om penger som blir gjemt, samtidig som vi er fullt klare over at det skjer. Det er ingen hemmelighet hvor lite enkelte rike mennesker betaler i skatt hvert år, og flere land er velkjente skatteparadiser.

Tormod Hindahl

Politisk utvalg for Gjeld og Kapitalflukt

Så sent som 20. februar i år fikk vi nok en avsløring om skjulte kontoer, denne gangen i Sveits. Denne prosessen får fortsette selv om den er uredelig. Det er en situasjon som kan få en til å spørre seg hva man kan gjøre med saken, og hvorfor man ikke gjør det. Så enkelt er det imidlertid ikke under det nåværende lovverket. Skatteunndragelse muliggjør resenavlovensgråsoner: advokaterstauhetsplikt.

Advokater har tauhetsplikt for å forsvare klienters rettsikkerhet. Det er en integral del av rettsstaten, men utenfor rettsstaten har den fått store følger. Det som en gang var utilsiktede konsekvenser av tauhetsplikten har blitt en sentral komponent i global kapitalflukt. Kapitalflukt kostet verdens land til sammen 600 milliarder dollar i 2021 ifølge FACTI-panelet i FN. Tauhetsplikten tillater advokater å holde informasjon meddelet dem av klienter hemmelig. Dermed kan de legge strategier for å skatte så lite som mulig av inntekter ved å erklære dem i skatteparadis. At skatteunndragelse er ulovlig er ikke nok til å forhindre det når man ikke kan rettsforfølge det. Med sin sentrale rolle i prosessen kan advokater holde tilbake bevis i en rettsak takket være tauhetspliktens brede omfang under den nåværende advokatloven.

Som mange andre komponenter av skatteunndragelse er det mye som står og faller på ordlyd og individuelle punkter i paragrafer av loven når det kommer til tauhetsplikten. Det er en selvfølge at en rettsstat krever tauhetsplikt for å forsvare den tiltalte i en domstol. Samtidig finnes det allerede unntak for tauhetsplikten under visse omstendigheter. Når vi tar dette i mente, burde det virkelig være en selvfølge at en advokat kan bruke tauhetsplikten til skatterådgivning?

Vi får stadig nytt bevis for konsekvensene kapitalflukt medfører på global skala. Landene som taper mest inntekter er også de som trenger midlene mest. Vi har fått erfare at å styre et land gjennom en helsekrise og omstillingen fra fossibrensel til fornybar energi koster store summer. De seneste avsløringene av Credit Suisse sine bidrag til kapitalflukt gjennom hemmelighold av kontoer som brukes til skatteunndragelse har flere negative konsekvenser. Finanssentrene som tjener seg rike på kapitalflukt er involvert i korrupsjon. Tidligere statsoverhoder som

Ferdinand Marcos (Filippinene) og Pavlo Lazarenko (Ukraina) brukte Credit Suisse til å underslå skattepenger mens de var ved makten ifølge den nyeste avsløringen.

Skatteparadisenes eksistens bidrar til å opprettholde et system der skatt kun er noe man må betale hvis man ikke er rik nok til å ansette en skatterådgiver.

Skatteparadisenes eksistens bidrar til å opprettholde et system der skatt kun er noe man må betale hvis man ikke er rik nok til å ansette en skatterådgiver. Bak rettsikkerheten ligger prinsippet om at alle innbyggere i et land burde være like i lovens øyne og få den samme sjansen til en rettferdig dom. Advokater som bedriver skatterådgivning undergraver selve prinsippene en rettsstat bygger på ved å sørge for at man kan bli immun mot loven og konsekvensene av egne handlinger hvis man bare kan betale for det.

Norge trenger ikke å være med på å bidra til ulikheten og utnyttningen som skapes av kapitalflukt. Når advokatloven skal behandles av Stortinget har vi en mulighet til å endre advokatloven slik at skatterådgivning ikke beskyttes av tauhetsplikt. Hvis vi mener at loven burde være lik for alle, burde vi ta et ståsted mot en klart urettferdig praksis som kapitalflukt og skatteparadisene som tjener på den, snarere enn å se gjennom fingrene med utnyttning av lovverkets gråsoner.

KLIMA & MILJØ

Klimakrisen er urettferdig. Til tross for at rike land står for den største andelen av klimagassutslippene, vil konsekvensene ramme forskjellige steder i verden ulikt. Den nye IPCC-rapporten understreker at verden, og da særlig det globale sør, vil oppleve alvorlige klimaendringer som vil tvinge mennesker på flukt. De klimatiske endringene vil forverre, samt skape nye, humanitære kriser. Derfor opprettet Changemaker i 1998 ressursgruppen forbruk og miljø. Senere har vi blitt et ressursnettverk for klimaendringer og rettferdighet, politisk utvalg for klima, og i 2017 ble vi politisk utvalg for klima og miljø

Tekst av Ronja Daniloff, Politisk Utvalg for Klima og Miljø

HOVEDTEMAKAMPANJER

PUKM har gjennomført flere hovedtemakampanjer der man har belyst urettferdigheten knyttet til klima og miljø. Vi holdt den første kampanjen #Oljeavhengig i 2010. Den tok et oppgjør med den norske oljeavhengigheten, som var spesielt relevant i forhold til oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja. Det har fremdeles ikke blitt iverksatt oljeboring i LoVeSe, og det er nok takket været vårt og andre organisasjoners arbeid med saken. I 2017 samarbeidet PUKM og PUIH om en kampanje for at norsk handelspolitikk skulle ta større hensyn til klimautfordringene. Kampanjen ble kalt #Handelforklima.

Den siste hovedtemakampanjen PUKM arrangerte var #Klimapassivitet i 2019, som tok et oppgjør med klimapassive politikere. Changemaker krevde at Norge skulle kutte minst 53 prosent av nasjonale utslipp innen 2030, ta ansvar ved å gi 65 milliarder kroner årlig til klimafinansiering, og kjempe for internasjonal anerkjennelse og rettigheter til klimafordrevne. #Klimapassivitet fikk gjennomslag i februar 2020, da regjeringen bestemte at Norge skal kutte sine utslipp med minst 50 prosent innen 2030. Norske politikere har heller aldri snakka mer om klimafordrevne enn de gjorde i 2019.

KLIMA PÅ COP

Høsten 2021 jobbet PUKM med COP26, FNs

klimateoppmøte i Glasgow. COP-møtene er årlige møter organisert av FNs klimakonvensjon, hvor statsledere fra hele verden møtes for å vurdere og forhandle frem mer bindende klimamål. Utvalget arrangerte en markering for å heie frem høyere klimaambisjoner på COP26, og Espen Barth Eide fikk muligheten til å 'kutte i klimautslipp' avbildet på en stor kake. Det haster å sette konkrete mål for å stoppe klimaendringene, og internasjonalt samarbeid er viktig for å løse klimakrisen. I tiden frem mot COP27 vil derfor PUKM fokusere på klima i et globalt perspektiv, samt i sammenheng med naturkrisen.

VEIEN VIDERE

I tiden fremover vil utvalget fokusere på jobbe med verdens naturkrise. Verden er midt i en sjette masseutryddelse forårsaket av mennesker. Arter forsvinner 100 ganger fortere enn naturlig, og mer enn en fjerdedel av artene er truet. Verdens biologiske mangfold er grunnsteinen for planetens helse, og ødeleggelsene våre har store ringvirkninger på både planetens og menneskenes liv. Temaet er relevant fra et urettferdighetsperspektiv fordi det påvirker de fattigste og mest marginaliserte i størst grad, som også betyr flere klima- og miljøfordrevne. Vi vil jobbe med naturkrisen gjennom å påvirke Norges rolle på FN-toppmøte om trusler mot biologisk mangfold (COP15), samt øke kunnskap om naturkrisen blant folk. Det er kun åtte år til FNs bærekraftsmål skal nås, derfor er Changemakers klima- og miljø-arbeid viktigere enn noensinne.

TIDSLINJE

2006: Fra hovedtemakampanjen "klimavennlig oljefond".

2006: Changemakere overrekker krav om klimavennlige investeringer til Kristin Halvorsen.

2010: Hovedtemakampanjen "Oljeavhengighet" som satte lys på klimakonsekvensene av olje.

2010: Aksjonister ber politikerne "våkne opp fra oljedrømmen".

2015: Changemakere på ekspedisjon til Grønnpolen, aka lavutslippssamfunnet.

2019: Fra hovedtemakampanjen klimapassivitet. Syns du Norge gjør nok for klima?

1998 Ressursgruppen Forbruk og miljø ble opprettet

2002 Vi ble et ressursnettverk for klimaendringer og rettferdighet

2005 Vi ble et politisk utvalg: klima

2006 Klimavennlig oljefond var organisasjonens hovedtemakampanje

2010 Oljeavhengighet var organisasjonens hovedtemakampanje

2015 Vi bidro til å presse oljefondet til å trekke seg ut av kullindustrien

2015 Ekspedisjon Grønnpolen som hovedtemakampanje

2016 Vi jobba med Parisavtalen og COP21

2017 Vi ble PUKM - Politisk Utvalg for Klima og Miljø

2019 Klimapassivitet som hovedtemakampanje

**OLJEAVHENGIG?
PÅ TIDE Å HANDLE!**

GJELD & KAPITALFLUKT

30 år med store gjennomslag på gjeld og kapitalflukt! Gjeld og kapitalfluksutvalget (PUGK) er eit av dei aller fyrste utvala i Changemaker, da under navnet SLUG (slett-landsgjelda). Sidan då har utvalet utvikla seg til å omfatte nye politikkområder og har gjennom tidene fått fleire store gjennomslag! Så her er PUGK si historie!

Tekst av Markus Frislid, Politisk Utvalg for Gjeld og Kapitalflukt

UTVALETS OPPSTART OG GJELDSFOKUS

Allereie i 1996 hadde Changemaker kampanje på gjeld, der vi allierte oss med Aksjon Slett U-landsgjelda (forløparen til dagens organisasjon SLUG - nettverk for rettferdig gjeldspolitik). Changemaker pusha på at Norge måtte slette all gjeld til utviklingsland, da fleire utviklingsland var i gjeldskrise. Mykje av denne gjelda var tatt opp av tidlegare diktatorar og hadde ikkje komt folket til gode, derfor måtte denne gjelda slettast. På grunn av innsatsen til CM og Aksjon Slett U-landsgjelda blei Noreg det fyrste landet som gjekk inn for å slette all gjeld til utviklingsland. Og nokre år seinare var CM med på ein underskriftskampanje, som samla inn 150 000 underskrifter (!). Sammen med underskriftskampanjar i andre land fekk det G8 til å slette 100 milliardar dollar i gjeld! Med andre ord fekk vi eit svært gjennomslag allereie før Changemaker fylte 10 år.

<3 SIGGY <3

Når man skriv om CM og PUGK si historie kan man ikkje gløyme Siggy-kampanjen. Den går nok ned i Changemakers historie som ein av dei mest Changemakerete kampanjen gjennom tidene. Den var også den fyrste kampanjen CM hadde på kapitalflukt. Målet med kampanjen var å få implementert land-for-land rapportering, det betyr at bedrifter må rapportere om inntekter og utgifter i kvart land dei opererer i, slik at ein kan sjå om bedriftene driv med skattesnusk. Med Changemaker-metoden i hovudet, oppretta ein fan-klubb for Sigbjørn "Siggy" Johnsen, der vi kvar fredag

stilte oss opp utanfor slottet og venta på at statsrådene skulle køyre forbi. Der sto vi med plakatar og heiarop, for å heie fram "Siggy" til å implementere land-for-land rapportering. Etterkvart måtte han berre gå ut av statsrådbilen og møte fan-klubben sin. Etter fleire møter kom han endeleg med beskjeden om at Noreg skulle innføre land-for-land rapportering.

SISTE KAMPANJAR

Etter mange store gjennomslag finn vi i PUGK på stadig nye politikkområder for å prøve å få gjennomslag for. I 2017 hadde PUGK kampanje om enhetlig skattelegging, og seinast i fjor med at vi må få ein skattekonvensjon, noko vi fekk gjennomslag for i den nye regjeringsplattforma. I tillegg har vi i år fokusert på advokatars tausheitsplikt i skattesaker.

FRAMTIDA TIL PUGK

Vegen framover blir å jobbe med både gjeld og kapitalflukt. Det er viktig å følgje opp regjeringa sin lovnad om å arbeide for ein skattekonvensjon. På same tid ser vi at ei ny gjeldskrisebølge kjem til å treffe utviklingsland etter koronakrisa. Felles for begge tema er at vi får på plass gode internasjonale system som kan handtere desse grunnleggande årsakene til urettferdigheit. Og det skal vi i PUGK og framtidige PUGK stå på for å stoppe ulovlig kapitalflukt og forhindre ubærekraftige gjeldsbyrder!

TIDSLINJE

2008: Fra kampanjen "diktatorsko" som satte fokus på gjeld land har fått under diktatorer.

2008: Kampanjen "diktatorsko" - gjelda opptjent under diktatorer er illegitim.

2012: Siggy-kampanjen hvor vi heide fram implementasjon av "land-for-land"-rapportering.

2013: Fra kampanjen "jakten på ærligheten" med krav om at Norge jobber for at selskaper slutter å stjele skatten fattige land har krav på, blant annet med utvidet land-for-land rapportering.

2017: Hovedtemakampanjen "Skatt 2.0": oppdater skattesystemet, tett smutthullene.

1996 Kampanje saman med Aksjon Slett U-landsgjelda, der Noreg vart fyrste land til å gjennomføre 100% gjeldsslette til utviklingsland

2003 Changemaker fekk norske myndigheiter til å anerkjenne diktatorgjeld som illegitim gjeld

2005 Endring av namn til politisk utval for gjeld

2006 Skipseksportkampanjen, der vi fekk gjennomslag for sletting av illegitim gjeld

2010/11 Utvalet fekk kapitalflukt som nytt tema og heiter no politisk utval for gjeld og kapitalflukt

2012 Siggy-kampanjen, der vi fikk gjennomslag for land-for-land rapportering

2015 Lova om land-for-land rapportering vart styrka

2017 Skatt 2.0 kampanjen som fokuserte på enhetlig skattelegging

2021 Vedtak å innføre register over eigentlege eigarar for bedrifter, noko Changemaker har jobba med sidan 2011

2021 Skattekonvensjonskampanjen, med gjennomslag i regjeringsplattforma om at regjeringa skal jobbe for ein skattekonvensjon

FRED

Få saker har vært så viktige i Changemakers historie som våpeneksport. Det var vi som først satte våpensalg til diktaturer på agendaen, og ennå er vi toneangivende i denne viktige debatten.

Tekst av Lars Bockman, Politisk utvalg for Fred

Til tross for Changemakers utrettelige arbeid, er det dessverre ennå mange som ikke vet at Norge selger våpen til diktaturer og land som begår menneskerettighetsbrudd. I 2020 solgte Norge blant annet bomber til Qatar, et land som undertrykker kvinner og homofile og som holder millioner av fremmedarbeidere i slavelignende forhold. I 2020 solgte Norge krigsmateriell til diktaturer for nesten 50 millioner kr.

Det er trist at Norge fortsatt gjør dette, men det kunne vært mye verre om det ikke var for oss i Changemaker. Når Changemaker begynte å jobbe med dette temaet var det nesten ingen debatt rundt det i Norge. Nå jobber store organisasjoner som Amnesty og Redd Barna aktivt med våpeneksport. De fleste partiene har fått mye bedre politikk på våpeneksport. Norge sluttet å eksportere våpen til de Forente Arabiske Emirater i 2018, og sluttet å eksportere all slags krigsmateriell til Saudi-Arabia i 2019.

På denne siden kan du se bilder fra Changemakers arbeid med våpeneksport opp gjennom årene. Jeg gleder meg til å fortsette arbeidet med dette arbeidet og håper du også vil være med!

I 2009 hadde Changemaker vår første hovedtemakampanje om våpen. I “Det er typisk norsk å tjene penger på krig” brukte vi en vri på et gammelt ordtak for å rette søkelyset mot norsk eksport av våpen.

< Changemaker har også bidratt med rapporter. Her er rapporten Våpensalg i Grenseland som kom ut i 2018.

I kampanjen “Skal vi stanse” fra 2014 krevde Changemaker en stopp i eksport av våpen til diktaturer. Her med nåværende utenriksminister Anniken Huitfeldt - vi håper hun vil sørge for bedre kontroll på våpeneksporten i fremtiden.

TIDSLINJE

2007: Fra kampanjen "who takes the bullet?" med krav om sluttbrukererklæring for våpeneksport.

2008: Changemakere snakker om våpeneksportkontroll på God Morgen Norge.

2004: Bilde fra aksjon mot Bush-doktrinen: Trenger verden flere kriger?

Aktivistene i Changemaker vil at forsvarsminister Kristin Krohn Devold skal tenke nytt om kampen mot terror. Foto: Scanpix

Telefonterror

2004: Nyhetsopslag fra kampanjen "Ring inn din ordre mot terror".

2009: Fra kampanjen "Det er typisk norsk å tjene penger på krig".

2014: Diktatorkappløp for kampanjen "Skal vi stanse?".

2003 Bidro med alliansebygging som hindret regjeringen i å støtte invasjonen av Irak

2004 Fikk regjeringen til å si nei til forebyggende krig og ja til styrking av FN-innsatsen

2006 Fikk forgang i arbeidet for økt kontroll med norsk og internasjonal våpeneksport

2009 Fikk SV, Venstre, KrF og SP til å kreve sluttbrukererklæring av alle land

2013 Sentral pådriver for å få gjennom kontroll av internasjonal våpenhandel gjennom ATT, som ble vedtatt i april 2013

2015 Gjennomslag for kravet om offentliggjøring av verdien av eksporten av sivile varer til militær sluttbruker fordelt på hvert enkelt land

2016 Gjennomslag for tidligere offentliggjøring av hvilke land som får kjøpe norsk krigsmateriell

strukturelle forhold med atomvåpen, å opp: Forby atomvåpen nå!

GLOBAL HELSE

Politisk Utvalg i Global Helse - bedre kjent som PUGH - er Changemakers utvalg som er dedikert til å bekjempe urettferdighet og fattigdom. Dette gjør vi ved å kjempe for retten til god helse. Vi ser på tilgang til gode helsetjenester som en grunnleggende menneskerett. Mangel på gode helsetjenester er roten til mye urett i verden. Siden 1948 har tilgang til grunnleggende helsetjenester vært en del av menneskerettserklæringen, men fortsatt lever millioner av mennesker uten tilgang til de mest nødvendige medisiner og helsetjenester.

Tekst av Mina Huslid, Politisk Utvalg for Global Helse

Utvalget for Global Helse jobber med universell helsedekning, vann og sanitet, seksuelle og reproduktive rettigheter, medisiner og kjønnsbasert vold. For tiden prioriterer vi å jobbe med rettferdig fordeling av vaksiner, ettersom dette har vært veldig relevant under COVID-pandemien. I tillegg jobber vi også med universell helsedekning, der vi ønsker å se nærmere på psykisk helse. For å engasjere seg i en sak er det viktig å ha god kunnskap om hva som er problemet og hva som er løsningen på problemet. Derfor vil vi framover jobbe med skoloring.

I arbeidet for en mer rettferdig fordeling av vaksiner har vi planlagt å samarbeide med politisk utvalg for internasjonal handel (PUIH). Sammen med PUIH skal vi følge med på ministerrådene om TRIPS-avtalen i WTO. TRIPS-avtalen er en avtale mellom medlemmene i verdens helseorganisasjon som blant annet har patentretten som er særlig relevant i forhold til fordeling av vaksiner. Vi skal med PUIH få i gang et arrangement som setter fokus på vaksinerettferdighet og de problematiske aspektene ved jussen til TRIPS. I tillegg skal vi bidra til en kampanje i sosiale medier som setter søkelyset på TRIPS-avtalen og at det burde gis mer oppmerksomhet til den. Vi håper at du som Changemakermedlem vil delta på arrangementet og støtte vår kampanje på sosiale medier!

TIDSLINJE

2008: Fra hovedtemakampanjen "Hjerneriveri". Changemaker forklarer kronprinsparet hvorfor Norge må slutte å aktivt rekruttere helsearbeidere fra fattigere land som trenger arbeidskraften selv.

2012: Kampanjen "Etisk Oljefond" ba om at etikkrådet kan vedta uttrekk fra uetiske selskaper.

2012: Sommersnu-aksjon for et etisk oljefond, med "verdens største sparegris".

2016: Pop-up-o-tek på Youngstorget for å samle inn underskrifter mot patenter.

2016: Hovedtemakampanjen "Fritt for Medisin" - nei til patenter.

2001 Bidro til at Sør-Afrika fikk produsere billige kopimedisiner til sine aidssyke uten å bli saksøkt av legemiddelindustrien

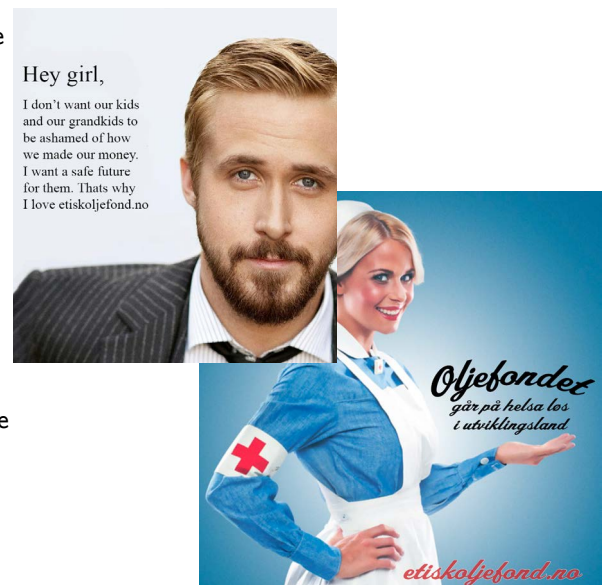
2003 Fikk tusener av ungdom og biskoper, kjendiser og politikere til å stemple seg som "HIV-POSITIV" - positive til mennesker med hiv.

2008 Var med å presset norske myndigheter til å slutte med aktiv rekruttering av helsepersonell fra fattige land

2013 Leverte 7400 underskrifter som krevde økte ressurser og økt myndighet til Etikkrådet

2013 Presset regjeringen, sammen med andre organisasjoner, til å sette ned et strategiråd for forvaltningen av oljefondet.

2016 Fikk flere universiteter til å si at de ønsker å bedre etiske retningslinjer for medisinsk forskning

INTERNASJONAL HANDEL

Utvalget for Internasjonal Handel mener at dagens handelssystem bidrar til å opprettholde urettferdige skjevheter i samfunnet. De store økonomiene har ofte mye mer makt enn alle de andre landene, som hindrer utvikling og undergraver verdens fattige. En urettferdig handelsavtale kan gå på bekostning av grunnleggende rettigheter – sånn som retten til tilgang på medisin.

Allerede i 1997 bidro Changemaker til etableringen av Max Havelaar i Norge, nå kjent som FairTrade. Siden da har vi blant annet bidratt til å: pushe Norsk Hydro til å stoppe gruveplaner i 1998 som ville fratatt levebrødet fra 30 000 mennesker tilhørende et urfolk i Orissa, India; bidratt til etableringen av initiativet for Etisk Handel og at hele dagligvarebransjen importerer etter retningslinjer basert på menneskerettighetene; og satt handel med klær på den politiske agendaen gjennom innsamling av mer en 13 000 avklippede vaskelapper fra folk som krever å vite hvordan klærne deres er produsert.

Internasjonal Handel har og en lang historie med å sette arbeidsrettigheter og etisk næringsliv i fokus. I 2004 hadde vi kampanjen "The Grand Band" – balladen om Tommy Hilfiger. Kampanjen hadde som mål å få Tommy Hilfiger til å endre etiske retningslinjer og ikke stikke av fra ansvaret når de ble tatt i å bryte menneskerettighetene i produksjonskjeden sin. Siden den gang har vi jobbet for at næringslivet må ta ansvar for at arbeiderne som produserer klærne får en rettferdig lønn og et ordentlig sted å jobbe. Etter hovedtemakampanjen #hvisingensjekkka i 2020 ble det gjennomslag (hurra!) og 1. juli i år trer den nye åpenhetsloven i kraft. Den krever at de store selskapene forholder seg til FNs veiledende prinsipper og at de offentliggjør mer informasjon. Loven gjør det tydelig at staten har ansvar for å pålegge bedriftene å følge menneskerettighetene i produksjonen deres. Den norske åpenhetsloven er en av de strengeste i verden, så vi håper den kan sette standarden for lignende lover.

Utdrag fra tegneserien lansert i forbindelse med hovedtemakampanjen fra 2020 #Hvisingensjekkka. Tegneserien er illustrert av Levi Holt Bratland.

TIDSLINJE

2005: Lokalgruppeaksjon i Stryn i forbindelse med Patent-TRIPS-kampanjen.

2005: Buraksjon mot TRIPS.

2012: Changemakere har kledd seg ut for Halloween for "Trick or Treaty?"-aksjon.

2012: Hovedtemakampanjen ba Norge ikke "dra opp stigen etter seg" i WTO-forhandlinger.

2012: "Ikke dra opp stigen"-kampanjen hadde også sin egen bil: Stigebilen Stig.

2019: Fra hovedtemakampanjen #hvisingensjekk for et mer etisk næringsliv.

1997 Bidro til etablering av Max Havelaar i Norge, og deretter til at slaget av FairTrade-varer har økt jevnt

1998 Presset Norsk Hydro til å stoppe gruveplaner som ville fratatt levebrødet fra 30 000 mennesker tilhørende et urfolk i Orissa, India

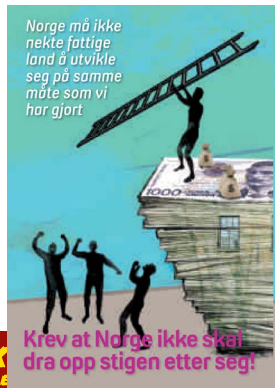
1999 Bidro til etablering av Initiativ for Etisk Handel

2005 Fikk utenriksminister til å ta fattige lands parti og kreve rettferdig Patentavtale fra talerstolen på WTOs toppmøte

2012 Var aktive i Nyt Afrika-kampanjen

2015 Var med på å presse frem avvikling av norsk eksportstøtte til landbruksprodukter og internasjonalt forbud mot det samme

2020 Fikk gjennomslag med ny norsk åpenhetslov

HVA BETYR RETTFERDIG OMSTILLING?

Rettferdig omstilling har blitt et hett begrep som både politikere, næringsliv og organisasjoner bruker flittig. Hva betyr det egentlig og hvordan skal vi få det til?

La oss først ta selve omstillingen. Grønn omstilling handler om at alle samfunn må omstille seg vekk fra fossil energi og over til fornybare og energieffektive løsninger. Dette innebærer endringer i alt fra energisystemer og reisevaner, til hvilke næringer vi bygger opp.

Når vi snakker om rettferdighet i denne omstillingen, kan det være så mangt. Fagbevegelsen er mest opptatt av at industriarbeidernes rettigheter ivaretas og at folk ikke mister jobben over natta. Andre mener rettferdighet innebærer at rike land med mest utslipp skal ta de største kostnadene av omstillingen. Mange miljøvernere snakker om rettferdighet overfor fremtidige generasjoner. For å sitere klima- og miljøministeren vår: «hvem er vi til å bruke opp de siste utslippene jorda tåler?».

Forskningen er krystallklar: klimaendringene skjer forttere enn antatt, og vi har et avgjørende tiår foran oss på å kutte utslipp. Dette betyr at omstillingen må og kommer til å skje. Det vi kan sette som krav, er at den må bli rettferdig.

For oljearbeideren, for et nord-sør perspektiv og for fremtidige generasjoner. Om vi drøyer omstilling fra det fossile, blir det vanskeligere og vanskeligere å sikre at den skjer rettferdig. Men Norge har jo elbilpolitikk og kjøper ferjer med batteri, er vi ikke godt i gang med omstillingen?

Vi må snakke om olje. Det er det vanskelig å unngå i et land der 58% av eksporten er noe verden skal prøve å bli kvitt. Uten noen plan for å endre på dette, er Norge en sinke i den grønne omstillingen. Lenge har oljedebatten vært preget av at alternativene er å enten trappe opp produksjonen til alt er tomt, eller skru av oljekrana over natta slik at alle offshorearbeiderne mister jobbene sine. Ingen av delene er særlig gode idéer. Det er imidlertid et utvetydig fakta at verden allerede har funnet mer olje og gass enn vi noen gang kan brenne for å nå 1,5-graders-målet. Første steg må være å slutte å lete etter mer olje og gass, samtidig som vi bygger opp fornybare næringer. Det er to grunner til at Norge må gjøre dette, asap rocky.

TIPS!

Hør podkasten «Rett fram» laget av Broen til Framtiden – en allianse av fag- og miljøbevegelse, forskere, kirken og fler. Der jakter journalist Ingerid Salvesen og professor Andreas Ytterstad på rettferdige klimaløsninger.

Den første er at vi må kutte utslippene vi har forpliktet oss til gjennom Paris-avtalen. For å redusere utslippene fra norsk sokkel og globalt, er det mest effektive å trappe ned oljeproduksjon på sikt. Dette har blitt ropt titt og ofte på Eidsvolls plass, men ikke nådd helt inn til industri-Norge. Derfor handler den andre grunnen om dem.

Norge som industrinasjon må omstille seg for å ikke henge etter i den grønne utviklingen. Vi er faktisk kåret til å ha noen av de beste forutsetningene for å lykkes med en rettferdig omstilling.

Det som ikke har blitt ropt så høyt på Eidsvoll plass er nemlig at Norge som industrinasjon må omstille seg for å ikke henge etter i den grønne utviklingen. Vi er faktisk kåret til å ha noen av de beste forutsetningene for å lykkes med en rettferdig omstilling. Vi må bruke den gode kompetansen i oljenæringa til å komme oss på de grønne togene som går nå, og da kan det ikke fortsette å være mest lønnsomt å investere i olje. Det blir en hvilepute som skaper usikkerhet for arbeiderne den dagen ingen vil ha oljen og gassen vår. Oljeinvestoren kan trygt trekke seg ut, mens oljearbeideren står igjen uten jobb og Norge står uten aktuell industri.

Derfor må vi slutte å krangle om vi skal omstille oss vekk fra olje og gass og begynne med hvordan vi skal

Derfor må vi slutte å krangle om vi skal omstille oss vekk fra olje og gass og begynne med hvordan vi skal gjøre det.

gjøre det. Vi må begynne å bruke offshorekompetansen og de gode samarbeidene, og lage en styrt plan for å få det til på den korte tida vi har. Ingeniøren har kun én arbeidsdag i døgnet og den kan brukes på havvind eller på olje og gass. Elbilpoltikk er vel og bra, men ikke så mange norske arbeidere er for at vi kjøper biler fra Tyskland. Norge må få flere bein å stå på for å sikre at vi ikke er så sårbart avhengige av én næring, som attpåtil har utløpsdato.

Grunnen til at vi sitter frustrerte på NU-kontoret og pusher dette på fagbevegelse og store partier, er at omstillingen skjer altfor sakte. Skottland delte ut havvindlisenser tilsvarende 3/4 av Norges vannkraftkapasitet på én dag. Danmark har fått på plass et statlig grønt fond for å finansiere omstillingen. Norge gir megalønnsom skattedeal til oljeindustrien og planlegger å bygge ut verdens nordligste oljefelt. Denne politikken må vi endre. Ellers går vi på en smell for arbeidsplasser, bryter solidaritet med sør og overlater massive utslippskutt til neste generasjon. Det er lite rettferdig.

Tuva Mjelde Refsum

Fagansvarlig for klima og omstilling i Natur og Ungdom

HVA ER GREIA MED SKATTEPARADIS?

Cayman Island er et ekstremt velorganisert samfunn. De er så velorganiserte og så skikkelige. Mye skikkeligere enn i Norge. Neida.

Aksjon utenfor Stortinget i september 2021, med krav om en global skattekonvensjon i FN.

Du kjenner kanskje igjen linjen fra «Cayman Island», hvor Songar frå nyheitene treffer spikeren på hodet med sin Herbjørn Hansson-parodi. Hansson er skipsreder og har vært på Cayman Island i 40 år, men kjente (ifølge ham selv) ikke til at det er mange som plasserer penger der for å betale mindre skatt. Men det gjør de altså. Og det er derfor stortingspolitikere snakker med ham om Cayman Island på Dagsnytt 18.

Cayman Island nevnes ofte i samme åndedrett som Bermuda, Panama, Luxembourg og Sveits. Skatteparadiser. Mye av det vi vet har blitt lekket gjennom store dokumentlekkasjer de siste ti årene. Vi snakker Panama Papers. Lux Leaks. Swiss Leaks. Pandora Papers.

HVA ER SKATTEPARADISER?

Changemaker har hatt det siste halvåret hatt hovedtemakampanje om kapitalflukt. Men hva er egentlig greia med disse skatteparadisene?

Skatteparadiser er land eller områder som tilbyr lav eller ingen skatt og hemmelighold til utlendinger og utenlandske bedrifter. Å ha ingen eller lav skatt høres kanskje ut som en dårlig måte å drive landet på, men for disse er det business å tiltrekke seg rike personer og selskap til landet. Er det nok penger som blir flyttet til landet, vil selv minimale skattesatser eller avgifter bli verdifulle for landet. De som flytter pengene hit driver ofte ikke faktisk virksomhet i skatteparadiset, men eier bare en postkasse slik at de kan ha såkalte skallselskaper registrert der.

Skatteparadisene spesialiserer seg på ulike tjenester. Noen fokuserer på hemmelighold, for å tiltrekke seg dem som

ønsker å skjule pengene sine. Sveits og sveitsiske banker er kjente for dette. Det ble nylig sluppet en lekkasje om Credit Suisse, en av de største bankene i Sveits. Lekkasjen inneholdt informasjon om hvem kundene deres var. På listen finner en blant annet menneskesmuglere og korrupte politikere. I 2014 inngikk de et forlik hvor de betalte 2,6 milliarder dollar til amerikanske myndigheter for å hjelpe med skatteunndragelse i USA. Noe ironisk, ettersom USA selv ranker som nr. 2 på Tax Justice Networks liste «Financial Secrecy Index». Indeksen rangerer ulike stater og jurisdiksjoner etter hvor mye de åpner for utlendinger kan skjule penger der, samt hvor mye utenlandsk kapital som finnes i landet.

Andre skatteparadiser legger til rette for svært lav eller ingen skatt: Cayman Island, Jersey eller våre kjære europeiske Irland og Nederland.

HVEM BRUKER DISSE SKATTEPARADISENE?

Nå tenker du kanskje at det hadde vært fint om du slapp å skatte av pengene dine. Men bruk av skatteparadis er dessverre ikke for meg og deg. For å bruke skatteparadiser trenger man hjelp fra skatteeksperter, gjerne revisorer eller advokater. Det skjer ofte gjennom kompliserte selskapsstrukturer, hvor pengene blir sendt frem og tilbake, ofte gjennom flere ulike land og skatteparadis, for å utnytte smutthull og å skjule spor. I 2017 ble Apple dømt av EU til å betale en bot på 13 milliarder euro for en såkalt «Double Irish», som inkluderer bruk av to irske selskaper, og transaksjoner mellom disse via tredjeland.

Som du sikkert skjønner taper alle de andre landene på at noen av de rikeste selskapene og personene betaler null skatt. Men hvorfor er dette en så viktig sak for Changemaker?

Changemaker jobber for å fjerne årsakene til urettferdighet og fattigdom i verden. Den ulovlige kapitalflukten som skjer gjennom bruken av skatteparadis er viktig faktor som i dag opprettholder og forsterker urettferdighet og fattigdom. Et panel satt ned av FN, Facti, anslo våren 2021 at det hvert år går tapt 600 milliarder dollar i ulovlig kapitalflukt. Det er cirka 3 norske statsbudsjett.

Det er mange land som taper penger på grunn av skatteparadis, men som med klimakrisen, så går det hardest ut over utviklingslandene. Facti-panelet anslår at en tredjedel av de tapte skatteinntektene ville gått til utviklingsland. Utviklingsland taper mer i ulovlig kapitalflukt enn de får i bistand. For disse landene er kapitalflukt en del av en en vond spiral som er vanskelig å komme seg ut av. Koronapandemien har satt økonomien tilbake. Utviklingslandene møter store kostnader når klimaendringene krever omstilling. De har gjeldsbyrder som tynger dem. De trenger sårt penger til utvikling. Hemmeligholdet bidrar til at skattemyndigheter verden over ikke får tilgang til informasjonen over pengeflyten, mens de lave skattene gjør det attraktivt å flytte penger ut av landet. Vi i Changemaker vil gjøre noe med problemet.

VI KAN GJØRE NOE MED PROBLEMET!

Changemaker har jobba med dette i lang tid, med hovedtemakampanje i 2013, 2017 og nå i 2021. Vi tror på særlig to sentrale løsninger. Vi trenger åpenhet og et oppdatert skattesystem. Mer åpenhet vil gjøre det mulig for enklere for skattemyndighetene å passe på at skatten faktisk blir betalt. Advokater kan ikke ha den sterke taushetsplikten når de legger til rette for kapitalflukt.

Med et oppdatert skattesystem kan vi sørge for at selskapene må betale skatt der verdiskapingen faktisk skjer, i stedet for der de flytter pengene. På samme måte som med klimakrisen, så tror vi løsningene først og fremst ligger i globalt samarbeid. For at alle skal bli hørt, så tror vi FN er den beste arenaen for å diskutere dette. Vi trenger en skattekonvensjon i FN!

Du kan lese mer om skatteparadis og kapitalflukt på Changemakers og Tax justice Network sine nettsider.

Aleksander Hatlem

Medlem av politisk utvalg for Gjeld og Kapitalflukt

Markus Frislid

Leder av politisk utvalg for Gjeld og Kapitalflukt

LEDER

Hipp hurra og gratulerer til alle Changemakere - vi er 30 år gamle! Organisasjonen er nå eldre enn alle medlemmene våre. Det er litt fint å tenke på, synes jeg. 2022 blir et år for å feire. Feire ungt engasjement, gjennomslag, troa på en rettferdig verden.

For organisasjonen vår blomstrer og gror. Vi viser gang på gang at det nytter å jobbe for en mer rettferdig verden, og at vi unge har en viktig plass i dette. Når vi ser en verden der ulikhetene øker i koronapandemien, når rike land er seg selv gode nok, og når Norge tjener penger på våpen som blir brukt i krig, så er Changemaker der for å fortelle at en sånn verden vil vi ikke ha.

Det er tydelig at Changemakere trengs, og heldigvis er det mange unge som bryr seg om urettferdigheten i verden. Et av årets viktigste mål er å vise flere av disse unge at det beste man kan gjøre dersom man vil gjøre noe med urettferdigheten, er å bli med i en organisasjon. Og hvilken bedre organisasjon enn Changemaker!?

Når vi om tjue år ser tilbake på hva vi gjorde for å nå klimamålene og bærekraftsmålene, vil vi spørre oss: Hva gjorde du i de årene da det virkelig gjaldt? Da kan du tenke at jeg var med i en organisasjon som gjorde det de kunne for en mer rettferdig og bærekraftig verden.

Det er når vi står sammen og jobber målrettet at de virkelig store tingene kan skje. Dette kan eksemplifiseres med gjennomslagene vi har bidratt til i det siste. Gjennom

kapitalfluktskampanjen i høst, fikk vi inn i regjeringsplattformen at den nye regjeringa vil jobbe for mer økonomisk åpenhet, mindre kapitalflukt og en skattekonvensjon i FN. Norges klimamål har blitt justert til 55% kutt innen 2030 - det vi sammen med mange andre organisasjoner gjennom skolestreikene krevde. Atomvåpenforbudet har blitt et faktum. I sommer trer åpenhetsloven i kraft som pålegger bedrifter å gjennomføre vurderinger på om menneskerettighetene blir fulgt i hele verdikjeden. Dette er bare noen av de siste gjennomslagene Changemaker har fått til, sammen med mange andre de siste 30 årene.

For å få til enda mer av dette, må vi fortsette å utvikle oss og fortsette å kjempe for en mer rettferdighet i en verden som endrer seg. Da trenger vi flere med på laget. Det er viktig å huske på at de fleste som ikke er medlem i Changemaker, ikke er det fordi de enda ikke har blitt spurt.

Jeg håper du er ekstra stolt over å være en Changemaker i år. Changemakere finnes i alle aldre. Tusen takk til alle dere som står på, dere som støtter oss og dere som gjør det mulig å forandre verden til det bedre, litt hver dag.

Klart vi kan forandre verden!

Naja A. L. Mørtrøy

Naja, leder i Changemaker

30 ÅR MED GJENNOMSLAG

At det nytter å engasjere seg har Changemaker vist oss lenge. I løpet av 30 år har medlemmer på tvers av landet kjempet fram viktige saker og fått gjennomslag. Gang på gang har vi også tapt, men noe har vi likevel vunnet.

Det er viktig å ferie gjennomslag. Det er det synligste beviset på at engasjement nytter. At kampanjer, alle timene med forarbeid, politisk skoloring, aksjoner, masing på politikere, sending av og svaring på mail, nytter. Og Changemaker har mange gjennomslag å skimte til. I senere tid er den nye åpenhetsloven, som sikrer bedre ivaretagelse av menneskerettigheter i næringslivet, et godt eksempel på at forandring er mulig. Det er inspirerende å se tilbake på og fremover mot vellykkede kampanjer som klarer å vri rigide og vel etablerte systemer i samfunnet til det bedre.

Men forandring kan skje på andre måter enn ved politisk gjennomslag. For eksempel ved at verden rammes av en global pandemi. Koronapandemien har tvunget på oss en annerledes hverdag hvor tomme, lange dager tidvis fullt med frykt og sinne har blitt en normalitet for mange. Til tross for omstendighetene har Changemaker fortsatt sin drift og funksjon. Mens hverdagen stoppet opp, stod Changemaker opp og krevde rettferdig vaksinefordeling og bedre skattepolitikk. Med det stoppet ikke hverdagen helt, likevel.

Som medlem i Changemaker har hverdagen en verdi til tross for hva kalenderen viser. Eller hva overskriftene, både de positive og de negative, sier. Som medlem i Changemaker kan man utfolde seg politisk og kreativt i et fellesskap av likesinnede så vel som utfordrende hjerner. Gjennom et felles politisk engasjement lærer vi om verdens mange rariteter, ofte urettferdigheter, som gir grunnlag til å forstå komplekse sammenhenger bedre. Som medlem i Changemaker tar man del i en plattform for utveksling og utvikling av kunnskap som utfordrer ignoransen – både sin egen, og andres.

Sammen bruker og opprettholder hver og en av oss denne plattformen for bevisstgjøring og handlingskraft, til seier for seg selv og verden omkring.

Å feire at Changemaker fyller 30 år, er å feire 30 år med både politiske og personlige gjennomslag som faktisk gjør verden til et bedre sted.

Klart vi kan forandre verden!

Helene Åsnes
Leder for Bergen Student

HVOR CHANGEMAKER KOMMER FRA

- et intervju med Fredrik Glad-Gjernes

Aurora S. Møllersen

I sammenheng med Changemakers 30-årsjubileum, har magasinet intervjuet Fredrik Glad-Gjernes, en av pionerene i ungdomsorganisasjonen slik vi kjenner den i dag. Her får vi høre om alt fra hans bakgrunn, til hvordan han tror framtidsutsiktene ser ut for medlemmer nå.

Hvordan startet du arbeidet med Changemaker?

Jeg var frivillig i et sykkelprosjekt kalt «Cape to Cape» i 1992. Turen varte i 14 måneder og strakk seg 22.000 km; fra Nordkapp i Norge, via en del Kirkens Nødhjelpsland, til Cape Town i Sør-Afrika. Underveis besøkte vi skoler i Norge og vervet Changemakere, samtidig som jeg skrev for Changemakermagasinet. På den tiden drev vi med en del kampanjer og snakket med mange tusen ungdommer. I 1994 ble jeg daglig leder for Changemaker, en stilling jeg hadde fram til 2000. Senere fikk jeg jobb i en nyopprettet policy-avdeling i Kirkens Nødhjelp, og er nå daglig leder i Kfuk-Kfum Global.

Hva var motivasjonen for å utvikle en ungdomsorganisasjon som Changemaker?

Det hele startet med at partnere av Kirkens Nødhjelp utfordret organisasjonen på at de hadde for lite involvering av ungdom. De hadde også få unge givere på den tiden, og ville derfor starte et giverprogram for ungdom. Christian Aid i Storbritannia hadde startet Changemaker noen år før, og samme modell ble brukt i Norge. I samarbeid med Skjærgårdsgospel i Kragerø arrangerte vi u-landsseminarer (etter hvert kalt «snu»), som ble et årlig mobiliseringsseminar, og en slags nasjonal samling for Changemaker. De første årene var Changemaker ledet av voksne ansatte i Kirkens Nødhjelp, men senere ble flere ungdommer involvert i prosessen. Med etableringen av landsstyre og sentralstyre, utviklet det seg til å bli en bevegelse styrt av ungdommer.

Fredrik og andre ungdommer la ut på sykkeltur fra Kapp til Kapp.

Hva gjorde overgangen fra voksne til ungdom i styring for Changemaker?

For meg var det helt avgjørende. Det var rart å ha en retorikk om at «klart vi kan forandre verden», uten demokrati i organisasjonen. Kirkens Nødhjelp hadde i utgangspunktet ikke en plan om å utvikle en ungdomsorganisasjon – de ville utvikle et ungdomsprogram, en ungdomsgivertjeneste og en ungdomsbevegelse – så det tok mange år før Changemaker ble en helt selvstendig organisasjon. Nå har ungdommene lenge hatt full kontroll selv, og det er kjempeviktig. Som daglig leder hadde jeg «makta» sammen med Kirkens Nødhjelp i 94–96, men fra 97, da det første sentralstyret tok over, gikk jeg over i rollen som koordinator og sekretariatsleder.

Hvordan jobbet dere med å appellere til ungdom? Slagordet «Klart vi kan forandre verden» appellerte veldig, og gjør det ennå. Fokuset lå på at verden er urettferdig, og at det er menneskeskapte problemer, som dermed også kan løses av mennesker. Vi pleide å si: «Kunnskap uten handling er feighet, handling uten kunnskap er dumhet, og handling basert på kunnskap er sånn vi gjør det i Changemaker». Vi prøvde altså å bygge opp kunnskap, men også vilje til handling. Vi kombinerte konfrontasjon med mobilisering, kunnskapsbygging og dialog med beslutningstagere, og brukte ofte media og/eller aksjoner, der særlig sistnevnte engasjerer ungdom. Sommer-snu i Kragerø, sammen med andre sammenkomster, gjorde Changemaker-arrangementer til sosiale høydepunkter, som selvfølgelig betyr mye for ungdom. Communication for Change, vårt ettårige utvekslingsprogram for opplæring i lederskap, beslutningspåvirkning, bevegelsesbygging og interkulturell kommunikasjon, ble også utrolig viktig for mobiliseringa, også fordi det ga formell kompetanse knyttet til Høyskolen i Oslo.

Changemaker er handlingsbasert i sin metode, og det er ikke lenge siden du selv ble bøtelagt og arrestert for sivil ulydighet i sammenheng med en klimaprotest. Hadde du tydd til sivil ulydighet for en sak du brenner for uten bakgrunnen din fra Changemaker? Det vet jeg ikke, men jeg lærte mye om verdien av konfrontasjon. Jeg tror ikke samfunnet kan utvikle seg uten at vi konfronterer dårlig politikk, og setter beslutningstagerne som forsvarer slik politikk i dårlig lys. Jeg drev ikke med sivil ulydighet i min tid i Changemaker, men det var noen enkelttilfeller der politiet grep inn – ytterst få aksjoner førte til arrestasjoner. Jeg har troa på sivil ulydighet, for vi kommer ikke alltid i mål bare med lobby, dialog og kampanjer. Noen ganger gjør vi det, og det er kjempebra, men de gangene det ikke gjør det, er konsekvensene for store og krever konkret handling. Målet er å skape politisk press på beslutningstagerne, og da er sivil ulydighet ofte helt nødvendig. Du spurte om Changemaker var viktig for meg, og det tror jeg absolutt. Jeg tror ikke jeg hadde endt opp verken i den jobben jeg har nå, eller i strategisk tenkning rundt hvordan man påvirker politikk, hvis det ikke hadde vært for Changemaker.

De som leser Changemakermagasinet er engasjert ungdom, som kanskje til tider kjenner på sitt engasjement som tyngende eller preget av pliktfølelse – særlig i disse

Fredriks første spalte i avisa som leder, fra 1995.

tider. Med tanke på din erfaring, har du en melding til unge i dag som vil fortsette å bekjempe urettferdighet? Jeg tror at de som kjemper for rettferdighet alltid er på vinnerlaget. Når vi ber om rettferdighet, ber vi om politikk som kan redde menneskeliv. Hvis man lenge nok ber om det som er sant og rett, vil man til slutt få gjennomslag. Men vi må mobilisere kraftig, og bruke hele verktøykassa. Vi må være villige til å vise kostbar solidaritet. Noen ganger er det ikke nok å skrive et leserinnlegg, men det er mange som er villig til å gjøre mer. Derfor tenker jeg at håpet lever mye sterkere enn frykten for at alt skal gå i dass. I møte med store verdensproblemer kjemper vi mot sterke økonomiske krefter, men det er alltid flere mennesker som tjener på rettferdighet enn urettferdighet. Pandemien vi har vært igjennom er faktisk også oppløftende fordi den viser hvor inngripende og kostbare grep politikerne er villige til å ta for et virus som er langt mindre farlig enn f.eks. irreversible klimaendringer. Det er håpsteget på at det er mulig å ta radikale grep, og det må vi bare benytte oss av. Som Gandhi sa, må vi tåle å bli ignorert og ledd av før vi vinner, og ifølge Mandela kan ikke en sak støttet av ungdom feile.

VERDENS BESTE NYHETER

Etter to år med digital kampanje kunne vi endelig gi ut litt gode nyheter til folk på gata igjen!
Torsdag 28. april sto frivillige rundt omkring i Norge og delte ut aviser rett fra trykken.

Fikk du ikke med deg en avis på kampanjedagen?
Ikke bekymre deg,
Verdens Beste Nyheter kan du alltid lese på [verdensbestenyheter.no!](https://verdensbestenyheter.no)

OPPSLAGSTAVLA

JUBILEUMSFEST 22. JUNI

Bli med på SALT d. 22. juni! Her skal vi se tilbake på hvordan organisasjonen har jobbet for en bedre verden i 30 år, og feire sammen med nye og gamle alt det vi har fått til. Det kommer mer informasjon, så følg med på Facebook, instagram eller hjemmesiden vår!

SOMMERLEIR 30. JUNI – 3. JULI

Changemakers sommerleir går av stabelen 30. juni til 3. juli. Forbered deg på en langhelg fylt med sol, latter og brennende engasjement! Er du glad i sol og sommer? Liker du fotball, bading, leirbål eller dansing? Er du engasjert i rettferdighetsspørsmål og vil bli kjent med andre engasjerte ungdommer? Da er denne leiren perfekt for deg. I år samles vi på vakre Utøya for å skape gode sommerminner sammen. Det blir allsang, vannkrig, workshops, innføring i aksjoner, en rekke spennende innledere – og så mye mer! Meld deg på via www.changemaker.no eller scan QR-koden på neste side! >>

ÅRETS VERVEKONKURRANSE 9 JANUAR – 30 JUNI

Selve grunnmuren til Changemaker er våre medlemmer. Det er medlemmer som sprer Changemakers budskap. Som prater om verden ved middagsbordet over hele landet, og medlemmer som er grunnen til at vi får penger til å ha aktiviteter og aksjoner. Ikke minst er medlemmer den støtten vi trenger for at politikere skal høre på oss.

Men som ungdomsorganisasjon så mister vi medlemmer hvert år fordi folk blir for gamle, eller av andre årsaker ikke vil være med mer. Derfor trenger vi alltid påfyll av nye for å opprettholde aktiviteten vår, og engasjerte fler så vi får enda større gjennomslag. Derfor må vi verve!

For å melde noen andre inn i organisasjonen kan det nye medlemmet sende en melding med kodeord CHANGEMAKER + "ditt navn, fødselsdato (dd.mm.åå), adresse, e-post og hvem du ble vervet av" til telefonnummeret 2380, eller via påmeldingsskjema på hjemmesiden vår, changemaker.no.

REGLER

Alle medlemmer i Changemaker kan delta

Verving av 1 medlem = 1 poeng

Verving av 1 fast giver = 1 poeng

Du kan fordele poengene dine på premier slik du selv ønsker.

Om du har spørsmål kan du kontakte: mie@changemaker.no.

PREMIER

- 1 Poeng: Changemaker-Notatbok
- 2 Poeng: Changemaker-sokker
- 3 Poeng: Gratis deltakelse på alle Changemaker-arrangementer høsten 2022
- 5 poeng: Changemaker-genser
- 10 Poeng: Changemaker-kartet
- 15 poeng: Kinogavekort
- 20 Poeng: Foodoragavekort
- 30 Poeng: Gavekort på Chillout Travel Store
- 50 Poeng: Interrail Pass for to

Returadresse:
Changemaker
Kirkens Nødhjelp
Pb. 7100
St. Olavs Plass
0130 Oslo

SOMMERLEIR

30. JUNI - 03. JULI 2022

 UTØYA

Mer informasjon finner du
på www.changemaker.no

